

1. POROČILO: UMETNOSTNA ZGODOVINA

SALVADOR DALÍ **(1904-1989)**

ŽIVLJENJEPIS:

Salvador Dalí se je rodil leta 1904 v katalonskem mestu Figuerasu. Po rodu je bil Španec. Posvetil se je različnim žanrom, slikarstvu in scenariju, ilustracijam in celo oblikovanju nakita. Njegov risarski talent so opazili že v zgodnjih letih, spodbujal pa ga je Joán Miró, tudi sam slikar, ki je v svojih slikah izražal sanje. Dalí je ustvarjal v nadrealizmu[□], iz katerega je naredil prizorišče za svoje čudaške domislice in je ravno zaradi tega eden najbolj popularnih slikarjev našega časa.

Svojo prvo razstavo je imel že leta 1918 v Figuerasu. Ko je bil leta 1921 sprejet na madridsko slikarsko univerzo, je bil umetniško že dobro podkovan. Tam je spoznal pesnika Lorco in režiserja Bunuela, s katerima je sklenil tesno prijateljstvo. Z Bunuelom je kasneje posnel film Andaluzijski pes. V tem času je spoznal veliko surrealistov, med drugim tudi pesnika Paula Eluarda in njegovo ženo Gala. Gala pa ni postala le Dalíjeva ljubica, ampak tudi njegova muza. Zdi se, da ga je rešila pred resno duševno krizo, saj brez njene pomoči in zaupanja v njegovo genialnost, nikoli ne bi toliko dosegel.

Dalí je svoja najslavnejša in najboljša dela naslikal med leti 1929-1939. Leta 1930 je začel uporabljati in razvijati svojo lastno iznajdbo, »paranoično kritično metodo«, ki je vključevala različne oblike nerazumskih prisnodob (npr. podobe, ki so se spreminjale glede na dožemanje gledalca).

Začel je postajati vse bolj znan tudi v ZDA, kjer so umetniške novosti sprejemali z veliko manj zadržki, kot v Evropi. Leta 1934 je razstavil sliko Enigma Viljema Tella, kar je pripeljalo do razhoda z nadrealisti.

Z Gala se je preselil v New York, kjer je razstavljal svoja dela v Museum for modern ART. V tem času je risal za Disney in tudi za Hitchcocka. Ko se je leta 1949 vrnil v Evropo, je pričel slikati na temo nuklearni mysticizem.

Leta 1982 mu je umrla muza Gala. Smrt ga je zelo potrla, pojavljati pa se je začela tudi vse večja zaskrbljenost zaradi ponaredkov, ki so mu jih pripisovali.

---

* surrealizem, umetnostna smer v 20. stol., upodablja svet podzavestnega in sanj, brez razuma in morale

* metoda avtomatskega pisanja, ki delu dodaja igro svobodnih asociacij gledalca (Dalí je metodo definiral kot: »spontano metodo iracionalnega spoznanja, ki temelji na kritično interpretatorski asociaciji blodnih zaznav.«)

Vsa leta do svoje smrti je Dalí preživetaril, ko je zaradi srčnega infarkta leta 1989 umrl. Pokopan je v Dalíjevem muzeju v domačem kraju.

UMETNOST:

Na zgodnjih slikah je obdeloval motive impresionizma in španskega slikarstva 19. stoletja. Prva nadrealistična slika, ki jo je naslikal, nosi ime *Kri je slajša od medu* (1928).

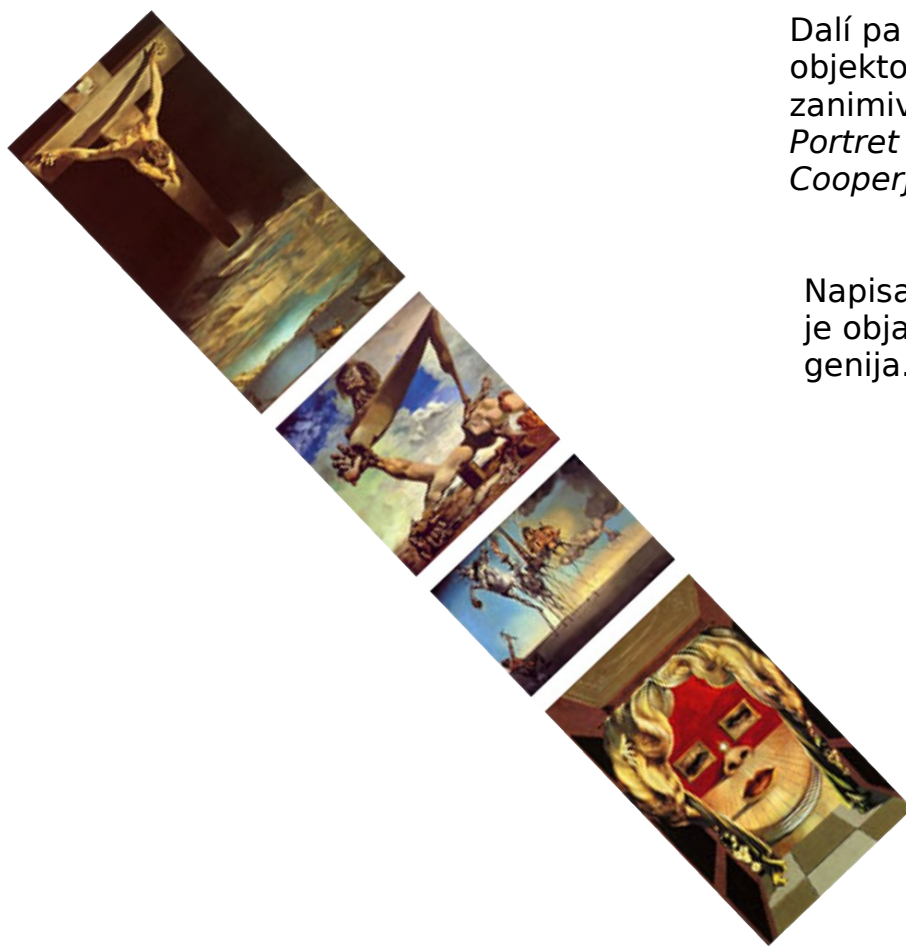
Filma *Andaluzijski pes* (1929) in *Zlata doba* (1931), ki ju je posnel skupaj z Bunuelom, sta ob prvem predvajanju v Parizu povzročila velik škandal.

Dalíjevo slikanje je bilo poistoveteno s sanjami, do česar ga je pripeljala psihoanaliza Sigmunda Freuda, ki ga je Dalí osebno spoznal.

Motive si je pogosto izposojal tudi pri starejši umetnostni zgodovini (Rafael, Vermeer).

Bistvena elementa njegove umetnosti sta provokacija in šok, ki sta spremljala tudi njegovo osebno obnašanje. Združitev absurda in resničnosti ustvarja v njegovih delih napetost, utrujenost in ponekod celo odvratnost. Proslavil se je z upodobitvami sanjskega sveta, v katerem se vsakdanji predmeti srečujejo v nenavadni pokrajini, ki velikokrat spominja na rodno Katalonijo.

Njegova najboljša dela so ilustracije za številne knjige: *Don Kihot*, *Božanska komedija* in *Biblija*. Naslikal pa je tudi: *Atavistične ruševine po dežju*, *Vztrajnost spomina*, *Žena z glavo iz vrtnic*, *Goreče žirafe*, *Zaklinjanje Lenina*, *Skušnja sv. Antona*, *The great masturbator*,...

Dalí pa je bil tudi izumitelj objektov. Njegovo najbolj zanimivo delo je hologram *Portret možganov Alice Cooperja*.

Napisal je tudi dnevnik, ki je objavljen v knjigi *Dnevnik genija*.

VIRI in LITERATURA:

- Nathaniel Harris: Salvador Dalí; Življenje in delo
  - Camillo Semenzato: Svet umetnosti
    - o Tanja Mastnak: Leksikon slikarstva